

BREYTING Á AÐALSKIPULAGI HRUNAMANNAHREPPS 2016-2032

Skipulagslýsing – stækkun efnistökusvæðis á Kópavatni

01.08.2024

UPPLÝSINGAR

SKJALALYKILL

109677-01-LYS-001-V01

HÖFUNDUR

IS

RÝNT

BRE

EFNISYFIRLIT

1	INNGANGUR	4
2	FORSENDUR OG STAÐHÆTTIR	4
2.1	Vistgerðir og jarðmyndanir	4
2.2	Flóð í Hvítá	4
2.3	Minjar	5
3	AÐRAR ÁÆTLANIR	5
3.1	Landsskipulagsstefna 2024-2038	5
3.2	Aðalskipulag Hrunamannahrepps 2016-2032	5
3.2.1	Samræmi aðalskipulagsbreytingar við gildandi stefnur	7
3.3	Vatnaáætlun 2020-2027	8
4	AÐALSKIPULAGSBREYTING	8
5	UMHVERFISMATSSKÝRSLA	8
5.1	Umhverfisþættir og áherslur	8
6	SKIPULAGSFERLI, KYNNING OG SAMRÁÐ	10
6.1	Umsagnaraðilar	10
6.2	Skipulagsferli	10

1 INNGANGUR

Sett er fram skipulagslýsing fyrir breytingu á Aðalskipulagi Hrunamannahrepps 2016-2032. Með breytingunni verður efnistökusvæðið E28 á Kópsvatni stækkað úr 1,5 ha í um 24 ha. Svæðið sem um ræðir er í gildandi skipulagi landbúnaðarland. Heimilt verður að vinna allt að 300.000 m³ af efni. Mikill þörf er fyrir góðar efnisnámur í uppsveitum Árnæssýslu vegna byggingar íbúða og gatnagerð, einkum á Flúðum og í Reykholti. Náman er með framkvæmdaleyfi fyrir vinnslu á 50.000 m³ af efni. Samhliða aðalskipulagsbreytingu verður send fyrirspurn um matsskyldu til Skipulagsstofnunar.

Með skipulagslýsingu er íbúum og öðrum hagsmunaaðilum gefinn kostur á að koma með ábendingar og athugasemdir sem snúa að stefnu aðalskipulagsbreytingarinnar.

2 FORSENDUR OG STAÐHÆTTIR

Efnistökusvæðið er austan við Hvítá í landi Kópsvatns. Á svæðinu er að finna möl, jökulleir og böggla-berg og er efnið því heppilegt til ýmis konar notkunar. Mikill þörf er fyrir góðar efnisnámur í uppsveitum Árnæssýslu s.s. vegna byggingar íbúða og gatnagerð. Þetta á t.d. við á Flúðum og í Reykholti en á báðum þéttbýlisstöðum standa yfir framkvæmdir við nýja íbúðarbyggð og gatnagerð. Náman er með framkvæmdaleyfi fyrir vinnslu á 50.000 m³ af efni.

Aðkoma að efnistökusvæðinu er í dag um land Kópsvatns en verður til framtíðar af Bræðratunguvegi, skammt austan brúar yfir Hvítá. Sama aðkoma og er að námu E32. Samkomulag er á milli jarðanna Kópsvatns og Bryðjuholts um aðkomuna.

Hluti svæðisins telst vera gott landbúnaðarland, og heyrir undir 5. gr. jarðalaga. Sveitarfélagið vill heimila að landinu verði breytt í efnistökusvæði. Mikil þörf er fyrir góð efnistökusvæði fyrir framkvæmdir og náman á Kópsvatni er vel staðsett m.t.t. vegalengdar að þéttbýlisstöðum í uppsveitum Hrunamannahrepps og Bláskógabyggðar. Auk þess verður að lokinni efnistöku möguleiki að ganga þannig frá landinu að það geti aftur nýst til beitar/ræktunar.

2.1 Vistgerðir og jarðmyndanir

Stærsti hluti svæðisins er gróinn. Þar er að finna vistgerðirnar tún og akurlendi, melagambravist, hraungambravist, eyravist, alaskalúpínu, língresis- og vingulsvist, víðikjarrvist, starungsmýrurvist, gulstararflóavist. Þrjár þær síðast töldu hafa mjög hátt verndargildi og língresis- og vingulsvist hefur hátt verndargildi.

Ekki er að finna þekkt náttúruyfyrirbæri innan svæðisins eða í nágrenni þess.

2.2 Flóð í Hvítá

Hluti efnistökusvæðisins er innan flóðasvæðis vegna flóða í Hvítá (mynd 1). Þess verður gætt að botn námu sé a.m.k. 50 cm yfir þekktri flóðhæð þannig að flóð breiðist ekki yfir stærra svæði og valdi

mögulega landbroti. Land austan Hvítár er nokkuð hærra en vatnsborð árinna. Nyrst í fyrirhugaðri námu er land allt að 18 m hærra.

2.3 Minjar

Aðalskráningu fornminja er lokið á Kópavatni. Skv. minjavefsjá Minjastofnunar er ekki að finna þekktar minjar á svæðinu.

Ef fram koma áður óþekktar fornleifar á framkvæmdartíma, sbr. 24. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012, verður þegar haft samband við Minjastofnun Íslands og framkvæmd stöðvuð uns fengin er ákvörðun Minjastofnunar um hvort halda megi áfram og með hvaða skilmálum.

3 AÐRAR ÁÆTLANIR

3.1 Landsskipulagsstefna 2024-2038

Við skipulagsgerð í dreifbýli verði landi sem hentar vel til ræktunar matvæla almennt ekki ráðstafað til annarra nota með óafturkræfum hætti, svo sem til skógræktar.

Skipulagsákvæðanir um ráðstöfun lands til landbúnaðar og annarrar nýtingar byggist á flokkun landbúnaðarlands með tilliti til ræktunarskilyrða, auk landslagsgreiningar og vistgerðaflokkunar.

Skipulag miði að því að vernda kolefnisríkan jarðveg. Jafnframt stuðli skipulag að því að draga úr hnignun vistkerfa og stuðla að endurheimt þeirra, með það að markmiði að draga úr losun, auka bindingu kolefnis í jarðvegi og gróðri og vernda líffræðilega fjölbreytni.

Við skipulagsgerð í dreifbýli verði lögð áhersla á að varðveita náttúru og menningarminjar sem hafa staðbundið eða víðtækara gildi út frá sögu, náttúrufari eða menningu og að viðhalda líffræðilegri fjölbreytni.

Við skipulagsgerð verði gætt að því að byggð gangi ekki að óþörfu á svæði sem eru verðmæt vegna náttúruverndar.

3.2 Aðalskipulag Hrunamannahrepps 2016-2032

Stefna um landbúnaðarsvæði, kafli 2.2.1

- Svæði sem flokkast sem gott landbúnaðarland, (flokkur I og II) verði áfram nýtt til landbúnaðar, einkum matvælaframleiðslu.

Stefna um efnistökusvæði, kafli 2.2.9

- Lögð er áhersla á nægt framboð efnistökusvæða.
- Efnistaka fari að jafnaði ekki fram á svæðum sem hafa sérstakt verndargildi.
- Áhersla verði á góða umgengni á nýtingartíma og góðan frágang.

- Að jafnaði verði ekki efnistaka á svæðum á náttúruminjaskrá eða hverfisverndarsvæðum.

TAFLA 1. Stefna gildandi aðalskipulags um efnistökusvæði E28 á Kópavatni.

NR	HEITI	LÝSING	MAGN M ³ (ALLT AÐ)	STÆRÐ M ² (ALLT AÐ)	JÖRÐ
E28	Kópavatn	Malarnáma	25.000	15.000	Kópavatn

Eftirfarandi reglur gilda um efnistöku og efnislosun skv. gildandi aðalskipulagi:

- Jarðefni er auðlind og nýta skal það efni sem best er til framkvæmdar fallið.
- Efnistaka og efnislosun sé að jafnaði ekki á verndarsvæðum. Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013.
- Taka skal tillit til þekktra fornminja. Ekki verði unnið nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkjum minjum en 100 m og ekki nær öðrum minjum en 20 m.
- Að heildarsvipmót landslagsheildar raskist sem minnst.
- Að takmarka sem mest sýnileika frá fjölförnum stöðum, sérstaklega ef svæðið verður opið í einhvern tíma.
- Að vegalengd frá efnistöku-/efnislosunarsvæði að framkvæmdastað sé innan hóflegra marka.
- Með umsókn um framkvæmdaleyfi skal leggja fram verkáætlun og tímasetta nýtingaráætlun ásamt afstöðumynd og áætlun um frágang að vinnslu lokinni.
- Áætlanir skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s vegna hverfisverndar, svæða á náttúruminjaskrá, friðlýstra svæða og friðlýstra fornminja.
- Við efnistöku úr árfarvegum skal þess gætt að hafa sem minnst áhrif á lífríki ána og valda ekki landbroti. Öll efnistaka nærri ám og vötnum skal unnin í samráði við veiðifélög.
- Góð umgengni um námu á framkvæmdatíma dregur úr sjónrænum áhrifum og hættu á foki.
- Við frágang efnistöku- og efnislosunarsvæða verði leitast við að raskað svæði verði sem líkast aðliggjandi landi varðandi landslag og gróður.
- Gerð er krafa um góða umgengni, skipulögð vinnubrögð og snyrtilegan frágang að lokinni vinnslu.

Stefna um hverfisvernd, kafli 2.6.2

Hverfisvernd er á tveimur svæðum sitt hvoru megin við það svæði sem áætlað er fyrir efnistöku.

- Mannvirkjagerð leiði til eins lítillar röskunar og kostur er.
- Unnið verði að endurheimt votlendis þar sem aðstæður leyfa.

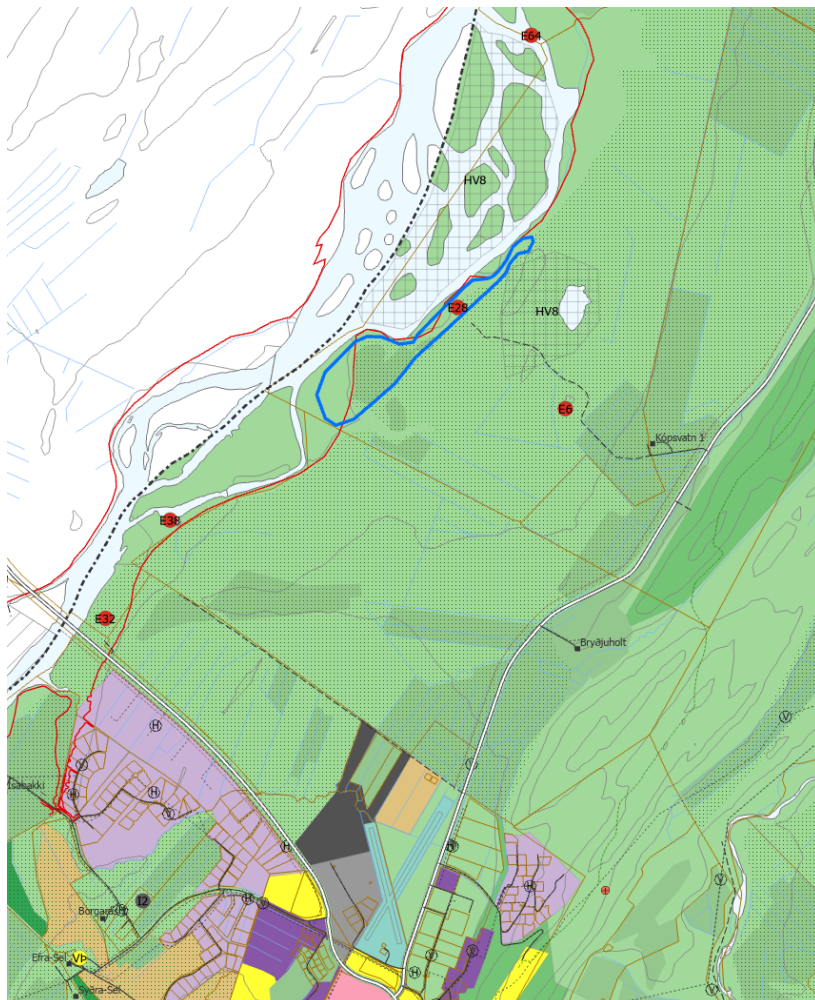
TAFLA 2. Stefna gildandi aðalskipulags um hverfisverndarsvæðið HV8 í landi Kópvatns.

NR	HEITI	LÝSING/SKILMÁLAR
HV8	Kópavatn og Kópvatnseyrar	Eitt af fáum lítt breyttum votlendissvæðum í byggð. Vatnið er lítið en með fjölbreyttu fuglalífi. Umhverfis vatnið er fremur mjó votlendisræma og fjær eru mýrablettir. Á Kópvatnseyrum er allmikið varp, aðallega sílamávur og grágæs.

Stefna um náttúruvá, kafli 2.7

Efnistaka verður að hluta til innan flóðasvæðis Hvítár. Eftirfarandi er stefna um náttúruvá vegna flóða í gildandi skipulagi.

- Efla almannavarnir vegna mögulegra jarðskjálfta og flóða.

MYND 1. Hluti af Aðalskipulagi Hrunamannahrepps 2016-2032. Gróf afmörkun efnistökusvæðis er innan bláa flákans. Rauð lína er þekkt útbreiðsla flóða í Hvítá.

3.2.1 Samræmi aðalskipulagsbreytingar við gildandi stefnur

Landbúnaðarland hefur verið flokkað í Hrunamannahreppi og er stór hluti svæðisins í flokki I og II. Breytingin gengur gegn þeirri stefnu sveitarfélagsins og landsskipulagsstefnu að svæði sem flokkast sem gott landbúnaðarland verði áfram nýtt til landbúnaðar, einkum matvælaframleiðslu. Flokkun landbúnaðarlands miðast við mælikvarðann 1:50.000 og því kann að vera meiri breytileiki innan svæðis en niðurstaða flokkunarinnar gefur til kynna.

Beggja vegna efnistökusvæðis er svæði undir hverfisvernd vegna fuglalífs og varps sílamáfs og grágæsar. Í aðalskipulagsbreytingu verður skoðað hvað hægt er að gera til að minnka áhrif efnistöku á fugla.

Að öðru leyti er breytingin metin í samræmi við landsskipulagsstefnu og gildandi aðalskipulag.

3.3 Vatnaáætlun 2020-2027

Við efnistökusvæðið er að finna þrjú vatnshlot skv. vatnavefsja:

- 103-287-G Kerlingarfjöll-Hreppar. Magnstaða og efnafræðilegt ástand er gott.
- 103-836-R Hvítá 3. Vistfræðilegt ástand er mjög gott og efnafræðilegt ástand gott.
- 103-255-G Hvítá. Magnstaða og efnafræðilegt ástand er gott.

Ekki er gert ráð fyrir að efnistaka hafi áhrif á ástand vatnshlota. Í aðalskipulagsbreytingu verður skoðað hvort ástæða er til að setja skilmála um umgengni í námu til að koma í veg fyrir mengun í ám eða grunnvatni.

4 AÐALSKIPULAGSBREYTING

Gerð verður breyting á greinargerð og sveitarfélagsupprætti.

Efnistökusvæðið E28 verður stækkað úr 1,5 ha í um 24 ha og heimilað að vinna allt að 300.000 m³ af efni. Landbúnaðarsvæði minnkar samsvarandi. Gert er ráð fyrir að efnistöku verði áfangaskipt í tengslum við útgáfu framkvæmdaleyfis.

5 UMHVERFISMATSSKÝRSLA

Líkleg áhrif af stefnu aðalskipulagsbreytingarinnar eru metin skv. lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Markmið laganna er sjálfbær þróun, heilnæmt umhverfi og umhverfisvernd sem vinna skal að með umhverfismati framkvæmda og áætlana sem eru líklegar til að hafa umtalsverð umhverfisáhrif.

Stefna í breyttu aðalskipulagi fellur undir viðauka 1 í lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021. Mörkuð er stefna um efnistöku þar sem áætlað er að raska 2,5 ha svæði eða stærra eða efnismagn er 50.000 m³ eða meira, einnig efnistaka þar sem fleiri en einn efnistökuastaður vegna sömu framkvæmdar og á sama svæði ná samanlagt yfir 2,5 ha svæði eða stærra, skv. lið 2.02. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til Skipulagsstofnunar sem ákvarðar um matsskyldu.

5.1 Umhverfisþættir og áherslur

Í umhverfismatsskýrslu verða skoðuð áhrif á þá umhverfisþætti sem tilgreindir eru í töflu **Error! Reference source not found.** og leitast við að svara matsspurningum. Líklegt er að stefna í gildandi

skipulagi verði borin saman við hugmyndir um stefnu í breyttu skipulagi, þ.e. að heimiluð verði stækkun á efnistökusvæði og meiri efnistaka.

TAFLA 3. Umhverfisþættir, matsspurningar og viðmið.

UMHVÆRISÞÁTTUR	UMHVÆRISVIÐMIÐ	MATSSPURNINGAR
Land og landslag <i>Landslag.</i> <i>Jarðmyndanir.</i> <i>Ásýnd og sjónræn áhrif.</i>	Aðalskipulag <ul style="list-style-type: none"> Landnotkun stuðli að heilnæmu umhverfi og verndun og varðveislu sérstæðrar náttúru og menningar og sögu sem felst m.a. í byggingararfi og landslagi. Landsskipulagsstefna 2024-2038 <ul style="list-style-type: none"> Áhersla er á verndun víðerna, landslagsheilda, mikilvægra vistgerða, gróðurlenda og menningarminja. 	Hefur stefnan áhrif á náttúrulegt landslag og ásýnd svæða? Hefur stefnan áhrif á þekktar jarðmyndanir?
Vatnshlot <i>Ár, vötn og grunnvatn.</i>	Vatnaáætlun 2022-2027 <ul style="list-style-type: none"> Vernda vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa þar sem þess er þörf til að vatn njóti heildstæðrar verndar. Stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns og langtímavernd vatnsauðlindarinnar. 	Hefur stefnan áhrif á ástand vatns, vistkerfi vatns eða vatnsverndarsvæði?
Gróður og dýr <i>Gróðurlendi og vistkerfi.</i> <i>Fuglar.</i>	Landsskipulagsstefna 2024-2038. <ul style="list-style-type: none"> Áhersla á að viðhalda líffræðilegum fjölbreytileika. Lög um náttúruvernd nr. 60/2013. Einkum 61. gr.	Hefur stefnan áhrif á vistgerðir, friðlýstar tegundir eða búsvæði sem njóta verndar eða eru mikilvæg?
Samfélag <i>Íbúar.</i> <i>Atvinnulíf.</i>	Aðalskipulag <ul style="list-style-type: none"> Áhersla er á nægt framboð efnistökusvæða. Landsskipulagsstefna 2024-2038 <ul style="list-style-type: none"> Ráðstöfun lands til landbúnaðar og annarrar nýtingar byggist á flokkun landbúnaðarlands m.t.t. ræktunarskilyrða. 	Stuðlar stefnan að góðum samgöngum? Stuðlar stefnan að því að gott landbúnaðarland sé nýtt til matvælaframleiðslu?
Náttúruvá og mengun <i>Náttúruvá.</i> <i>Mengun.</i> <i>Hljóðvist.</i>	Landsskipulagsstefna 2024-2038 <ul style="list-style-type: none"> Skipulag geri viðeigandi ráðstafanir varðandi heilnæmi umhverfis; vatnsvernd, vatnsveita, fráveita, úrgangur, hljóðvist og loftgæði. Við skipulagsgerð verði tekið tillit til áhrifa loftslagsbreytinga, svo sem vegna hækkunar sjávarborðs, og náttúruvá, t.d. snjóflóða, skriðufalla, vatnsflóða, eldgosa, jökulhlaupa og jarðskjálfta, með það að markmiði að varna slysum á fólki og tjóni á mannvirkjum. 	Hefur stefnan áhrif á mengun eða hávaða? Hefur stefnan áhrif á náttúruvá í íbúðar- eða frístundabyggð og á megin samgönguæðum?
Vernd <i>Menningarminjar.</i> <i>Hverfisvernd.</i>	Aðalskipulag <ul style="list-style-type: none"> Mannvirkjagerð á hverfisverndarsvæðum leiði til eins lítillar röskunar og kostur er. Stuðlað verði að verndun helstu menningarminja en jafnframt verði fólki gert kleift að njóta þessara verðmæta. Lög um menningarminjar nr. 80/2012.	Hefur stefnan áhrif á menningarminjar, búsetu- eða menningarlandslag? Hefur stefnan áhrif á vernduð svæði?
Loft <i>Losun og binding kolefnis.</i>	Landsskipulagsstefna 2024-2038. <ul style="list-style-type: none"> Skipulag feli í sér stefnu um loftslagsmál með kolefnishlutleysi og orkuskipti að leiðarljósi. Stefnit verði að því að draga eins og kostur er úr losun gróðurhúsalofttegunda og jarðefnaeldsneyti fasað út í lofti, á láði og legi. 	Hefur stefnan áhrif á losun gróðurhúsalofttegunda og bindingu kolefnis?

6 SKIPULAGSFERLI, KYNNING OG SAMRÁÐ

Með kynningu skipulagslýsingar er umsagnaraðilum, hagsmunaaðilum og almenningi gefinn kostur á að leggja fram sjónarmið og ábendingar sem að gagni gætu komið við mótun breytingarinnar.

Skipulagslýsingin verður kynnt í skipulagsgátt Skipulagsstofnunar. Athugasemdir skulu vera skriflegar og berast í skipulagsgátt fyrir auglýstan tímafrest.

6.1 Umsagnaraðilar

- Skipulagsstofnun
- Umhverfisstofnun
- Heilbrigðiseftirlit Suðurlands
- Minjastofnun Íslands
- Náttúrufræðistofnun Íslands
- Veðurstofan
- Vegagerðin
- Veiðifélag Hvítár
- Fiskistofa
- Hafrannsóknastofnun

6.2 Skipulagsferli

